

izvornog gradiva, pogreške na koje će se naići u ovom izdanju *Statuta*, nipošto ne umanjuju važnost pothvata koji su autori i priređivači uspješno priveli kraju.

Dvojezična hrvatska i latinska kazala, koja su pripremili Jakov Jelinčić i Nella Lonza, omogućuju nesmetan prijam u širokoj, međunarodnoj, zajednici medievista na što se nadovezuju vrlo upotrebljiv popis korištenih izvora i literature (*Izvori i literatura / Fonti e bibliografia*) i popis kratica (*Pokrate / Elenco degli acronimi*).

Tekst je izdanja *Statuta* utemeljen na već poznatim izvornim podacima, ali je prvi put na ovakav način znanstveno obrađen. Ovo je izdanje *Statuta* ujedno i ostvarenje pripadnika različitih naraštaja povjesničara rođenih u Hrvatskoj koji su, istina, odgojeni i obrazovani u različitim visokoškolskim središtima, ali im je zajednička odlika znanstveni, što će reći objektivan metodološki pristup i pošten odnos prema izvornim dokumentima. Sva izdanja, pa tako i ovo, edicije *Kolane od Statuti*, mogu poslužiti hrvatskoj pravnoj, ali i općoj povijesti Istre, kao oslonac u budućim sličnim izdavačkim poduhvatima. K svemu tome, *Statut* služi i na čast Umažanima, naravnim baštinicima "zaboravljenih" kodificiranih normi ponašanja njihovih predaka.

Ivan Jurković

Carigradska pisma Antuna Vrančića. Hrvatski i engleski prijevod odabranih latinskih pisama / The Istanbul Letters of Antun Vrančić. Croatian and English Translation of Selected Latin Letters, prir. Zrinka Blažević – Anđelko Vlašić, Oğuz Aydemir, Istanbul 2018., 171 str.

Ovo dvojezično divot-izdanje tiskano u Istanbulu pod pokroviteljstvom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti nastavak je inicijative g. Oğuz Aydemira koji je već sponzorirao nekoliko važnih djela vezanih za povijesne veze Hrvatske s Osmanskim Carstvom. Osim što je potpomogao organizirati izložbu o slavnom osmanlijskom kartografu Piri Reisu (1465. – 1554.), koja je predstavljena u više hrvatskih gradova, isto je učinio i s dvije publikacije. Prva je plod znanstvenog istraživanja petero autora (Ivana Haničar Buljan, Nenad Moačanin, Milan Pelc, Mladen Pešić i Ratko Vučetić) o iznimnom inženjerskom pothvatu 16. stoljeća, Veliki osječki most / The Great Osijek Bridge, objavljena 2014., u izdanju Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Osijeku, u suradnji s Institutom za povijest umjetnosti (IPU). Druga je dvojezična popularna monografija što ju je Aydemir načinio u suradnji s Anđelkom Vlašićem, *Tragovi osmanske kulture u Hrvatskoj / Traces of Ottoman Culture in Croatia* (Zagreb – Istanbul 2015.).

Antun Vrančić (1504. – 1573.) poznat u renesansnoj literaturi i kao Antonius Veranzius, odnosno u krugovima ugarskih dostojanstvenika i kao Verancsics Antal. Šibenčanin rodnom, iz ugledne obitelji, marom ujaka Ivana Statilića i rođaka bana Petra Berislavića poslan je na najbolje škole u Ugarsku, Padovu, Beč i Krakow, da bi, završivši ih, započeo diplomatsku službu u 26. godini života. Od 1549. u službi je Ferdinanda I. Habsburgovca, ugarsko-hrvatskoga kralja, kasnije i cara. Sljedećih dva i pol desetljeća vrlo je zapaženo djelovao i kao utjecajni ugarski prelat (pečujski i egerski biskup, pred kraj života i ostrogonski nadbiskup te primas ugarski) i kao habsburški visoki diplomatski predstavnik u vrlo osjetljivim pregovorima s Osmanlijama. Najprije 1553.–1557., a potom i 1567.–1568., nakon pada Sigeta u osmanlijske ruke i pogibije sultana Sulejmana Veličanstvenog upravo u bitci za tu prevažnu utvrdu.

Osim što je imao zapaženu diplomatsku karijeru, Vrančić je iza sebe ostavio i bogatu kolekciju pisama i izvještaja. Najveći dio Vrančićeve rukopisne ostavštine, kojoj pripadaju i pisma, svojedobno je bio otkupio grof Ferenc Széchényi koji ju je prije smrti oporučno ostavio državi, pa se ona danas nalazi u Mađarskoj nacionalnoj knjižnici Széchényi u Budimpešti. Tu su ostavštinu u drugoj polovici 19. stoljeća objavili Lászlo Szalay i Gusztáv Wenzel u seriji *Monumenta Hungariae historica* Mađarske akademije znanosti. Od 791 pisma što ih je Vrančić poslao u razdoblju od 1532. do 1573. godine privatnog je sadržaja 264, političkog 219, crkvenog 210 i mješovitog 98. Klasifikacijom tih pisama pozabavila se prije desetak godina (*Colloquia Maruliana*, sv. 18, iz 2009., 83–117) Diana Sorić, jedna od recenzentica ovog izdanja, koja je i doktorirala na obiteljskoj korespondenciji Antuna Vrančića. Ovdje svakako treba spomenuti i dva recentna hvale vrijedna izdanja, od kojih ono “friškije” potpisuje upravo Diana Sorić, u koautorstvu s Teutom Serreqi Jurić (Antun Vrančić: *Epistolae ad Familiares*, Zadar 2020.), a ono ranije (*Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, sv. 45 iz 2019., 219–251) Bratislav Lučin, glasoviti poznavatelj hrvatskog latinizma, koji se ovom prilikom prihvatio rasvjetljavanja uloge Antuna Vrančića u pronalasku i prijepisu čuvenog antičkog natpisa nazvanog po mjestu pronalaska *Monumentum Ancyranum*.

Vratimo se krasno opremljenom izdanju koje je pred nama. Prije uvodnika uredničkog dvojca o važnosti Vrančićeve ostavštine i odabiru pisama za ovu publikaciju, ono počinje trima “počasnim” uvodnicima koje su sastavili Oğuz Aydemir, Marijana Borić ispred Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Nj.e. Mustafa Babür Hızlan, veleposlanik Republike Turske u Hrvatskoj.

Anđelko Vlašić sastavio je uvodnu studiju (24–63) koja daje povijesno-biografski kontekst i sastoji se od trinaest poglavlja: Srednja i Jugoistočna Europa za života Antuna Vrančića, Životopis Antuna Vrančića, Vrančićevo diplomatsko poslanstvo u Francusku i Englesku, Vrančićev prelazak u Habsburšku službu, Vrančićeva Prva istanbulska misija (1553.–1557.), Vrančićevo kodiranje diplomatskih poruka i privatnih pisama, Dolazak Ogiera Ghiselina de Busbecqa u Istanbul, Pronalazak spomenika rimskom caru Augustu u Ankari, Boravak habsburškog poslanstva u Amasiji, Nedi-diplomatske aktivnosti habsburških poslanika u Istanbulu, Daljnji događaji u Istanbulu i okončanje pregovora, Vrančićeva Druga istanbulska misija (1567.–1568.), Vrančićeve pozne godine.

Iz spomenutoga opsežnog korespondencijskog opusa valjalo je izabrati nekoliko pisama kojima će se predstaviti ne samo baština Antuna Vrančića, nego i kompleksni odnosi među dvama carstvima koja su uvelike obilježila i cijeli europski rani novi vijek i oblikovala Srednju i Jugoistočnu Europu kakvom je danas poznajemo. Stoga su urednici (prema kriterijima navedenim na str. 20) odabrali pet pisama, od kojih su četiri diplomatska izvješća podnesena carevima Ferdinandu I. (1558. – 1564.) i Maksimilijanu II. (1564. – 1576.), dok je jedno upućeno zagrebačkom biskupu Pavlu Gregorijancu koji je tu čast obnašao od 1550. do 1554. godine.

Prvo odabrano pismo – Vrančić i Zay kralju Ferdinandu. 1. rujna 1553. (66–104) – prigodno započinje samim dolaskom visokog poslanstva u Carigrad u kasno ljeto 1553. godine. Situacija je bila prilično napeta i o ishodu pregovora ovisilo je hoće li Sultan sklopiti mir s Habsburgovima te zaratiti s Perzijom, ili će se dogoditi obratni scenarij, pa će se rat voditi u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu. Drugo pismo piše Vrančić Pavlu Gregorijancu, 31. listopada 1554. (105–108). Motiv pismu je želja autorova da biskupu prenese kako Osmanlije slave pobjedu – a riječ je o onoj nad Safavidskom Perzijom s kojom su Osmanlije ratovali od 1532. i s kojom je konačno sklopljen mir 1555. godine. Prilično je strog koncept prema kojemu je određena

“najteža kazna” protiv onih koji bi propustili ili odbili javno slaviti pobjedu. Treće pismo pišu Vrančić i Zay kralju Ferdinandu, u kolovozu 1557. (109–148). Ono je sažeti pregled posljednjih aktivnosti Prvoga carigradskog poslanstva. Četvrti je prilog poslanički dnevnik Drugoga carigradskog poslanstva (149–153) u kojem se u kratkim crtama izlažu najvažnije aktivnosti vezane za najviše osmanlijske dužnosnike i razne diplomatske predstavnike u Carigradu i Jedrenima. Uz to je kao peti prilog donesen prigodni Obračun izdataka Drugoga carigradskog poslanstva (154–158) koji je vrlo poučan izvor za rekonstrukciju darova u novcu i predmetima, kronološki kako su predavani.

Izdanje je popraćeno lijepim ilustracijama u boji, pa su one i popisane (161–162), a završava popisom najvažnije literature (163–166) te kazalom osobnih i geografskih imena (167–171).

Slavni je Šibenčanin ovom edicijom dobio jedan od ljepših spomenika svome djelovanju kojim je obilježio intelektualnu, diplomatsku i crkvenu povijest Centralne Europe. Posebno je dragocjeno što se za njega zauzeo turski gospodin kojega je zainteresirala hrvatsko-turska zajednička povijest i što se posvetio osvjetljavanju pojedinih dijelova te prebogat baštine. Daka-ko, da mu ideja ne bi ostala tek u povojima, i ovom je prilikom pronašao prave stručnjake koji su je sproveli u djelo. Anđelko Vlašić je vrlo pregledno kontekstualizirao najvažnije događaje i protagoniste da bi i manje upućenim čitateljima omogućio praćenje prilično kompleksnih sadržaja koji su važan prilog povijesti međukulturnih dodira i diplomacije. Načinio je i engleski prijevod pisama. Prijevod pisama s latinskoga znalački je načinila Zrinka Blažević koja je višegodišnjim prevodilačkim radom na važnim djelima novovjekovnog latinizma zadužila i historiografske i prevodilačke krugove. Ovom je prilikom latinski izvornik “žrtvovan” – kako li su divna dvojezična izdanja, toliko uvriježena u hrvatskoj tradiciji, koja je stoljećima njegovala latinski kao svoj vlastiti jezik! – da bi ustupio mjesto usporednom prijevodu na engleski jezik, današnji svjetski jezik kojim će ovaj mali ali probrani i pomno priređeni dio Vrančićeve produkcije biti približen svjetskoj publici.

Iako je velik dio povijesti ranoga novog vijeka hrvatskih krajeva obilježen ratovima s Osmanlijama (a možda i upravo zbog toga), ako već ne sama historiografska radoznalost, s obje strane naša isprepletana baština upućuje na poznavanje i povijesti Osmanskog Carstva i osmanlijsko/tursko-hrvatskih odnosa u posljednjih gotovo šest stoljeća. U godini pred vratima obilježava se i 450. obljetnica jedne od najvećih pomorskih bitaka svjetske povijesti, one lepant-ske, koja će zasigurno biti obilježena brojnim znanstvenim skupovima, po cijelom Mediteranu.

Mirko Sardelić

Nedim Zahirović, *The Register of Ottoman-Venetian Diplomatic Affairs at Leipzig University Library (1625–1640)*, Verlag Ferdinand Schöningh, Paderborn 2020., XVIII + 198 str.

Ugledna njemačka izdavačka kuća “Ferdinand Schöningh”, u okviru serije *Mittelmeerstudien*, 2020. godine je objavila zbirku izvora pod naslovom *The Register of Ottoman-Venetian Diplomatic Affairs at Leipzig University Library (1625–1640)*. Priređivač i autor uvodne studije je orijentalist Nedim Zahirović. Centralno mjesto u ovoj publikaciji zauzima preko 130 naredbi sadržanih u osmanskom rukopisu signature B.or.137 iz Zbirke orijentalnih rukopisa u Sveučilišnoj knjižnici